

Гуйван П. Д.,

кандидат юридичних наук, докторант,
Заслужений юрист України

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ЩОДО МЕЖ ЗДІЙСНЕННЯ ДИСКРЕЦІЇ ПІД ЧАС ПРАВОЗАСТОСУВАННЯ

Анотація. Робота присвячена дослідженню проблематики дієвості та ефективності судового розсуду під час правозастосовної діяльності. Визначені критерії та основні чинники детермінації у цій сфері. Встановлено необхідність вироблення одноманітних підходів при судовій оцінці пропорційності владного втручання у права громадян. Проаналізовано європейський правозастосовний досвід правового регулювання. Надано конкретні рекомендації щодо застосування цих підходів у національному судівництві.

Ключові слова: судовий розсуд, дискреція, легітимність рішення суду.

Постановка проблеми. Обмежуючим фактором для рішень представників влади згідно з визначенням дискреційних повноважень є закон і такі принципи, закріплені у міжнародному праві, як верховенство права, справедливість, чесність та гуманність. Законність розсуду є основоположною засадою правозастосовної діяльності. Адже, коли носій дискреційних повноважень, приймаючи рішення, не дотримуватиметься відповідного нормативно-правового акта щодо меж розсуду і порушить закон, буде прийняте неправомірне рішення. Але правове застосування норм, окрім законності, має спиратися також і на такі наявні чинники, як суспільна прийнятність та легітимність вказаної дії. Такі фактори є особливо визначальними при оцінці пропорційності втручання у такі основоположні свободи людини, як право на повагу до приватного і сімейного життя, свободу вираження поглядів, думки, совісті і релігії, право на мирне володіння своїм майном тощо. Вказані права є об'єктами спеціального захисту Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, і юридичний інструментарій вказаного захисту потребує ретельних та виважених кроків під час здійснення дискреції у застосуванні права, зокрема, при судовому розсуді. Отже, втручання не порушуватиме конвенційні приписи, якщо воно здійснюється згідно із законом, переслідує законну мету та коли воно є необхідним у демократичному суспільстві задля досягнення цієї мети. У демократичній державі обов'язковою вимогою, що висувається до дискреційної влади, має бути відповідність методів її реалізації та кінцевих цілей суспільним інтересам. Лише на такій основі дискреційній діяльності надається необхідна їй якість – легітимність. Легітимність – істотний елемент поняття дискреційної влади [1, с. 109].

Метою статті є аналіз проблеми меж здійснення дискреції під час правозастосування.

Виклад основного матеріалу. Вирішуючи конкретний приватний спір, суд водночас реалізує певний публічний інтерес. Публічна природа такого інтересу полягає в тому, що характер повноважень владного органу та порядок їхньої реалізації виражений у системі чинних позитивних правових норм, які

виходять від держави, що забезпечує надійне регламентування легітимної поведінки. Прийнято вважати, що саме публічний інтерес відображається у нормативно-правових приписах. Це дійсно так, адже регулюючи поведінку невизначеного кола осіб упродовж тривалого періоду, вказані правила набувають значення загального механізму і стають такими, що формують характер суспільних відносин. Опосередкований у такий спосіб характер соціальної поведінки набуває еталонного вигляду і формує правовий порядок у державі. Тож, наділений дискреційними можливостями носій владних повноважень у процесі розсуду задовольняє саме публічний інтерес шляхом виконання службових обов'язків, покладених на нього в нормативних актах, що закріплюють його правовий статус. Отже, наявність владних повноважень вказує на реальну здатність суб'єкта забезпечити поведінку іншої сторони в необхідних межах. Ця здатність зумовлена двома факторами: вираженням публічного інтересу і здійсненням владного повноваження. Ці фактори має об'єднувати ідея розумного поєднання і узгодження приватних і публічних інтересів [2, с. 101].

Повноваження органу влади трактується як сукупність елементів його правового статусу. Здійснюючи розсуд у рамках судового правозастосування, суддя мусить обирати з кількох опцій найбільш прийнятну та таку, що відповідає обставинам конкретного випадку. Але при цьому обов'язковою умовою є те, що кожен із можливих варіантів відповідає вимозі законності. В доктрині справедливо зазначається, що усі підстави розсуду так чи інакше пов'язані з правовою нормою або з фактом її відсутності, тому є правовими за своєю природою. Існування «неправових» підстав розсуду виключається, а розсуд, що не базуватиметься на правових підставах, фактично буде не чим іншим, як свавіллям [3, с. 84]. Отже, можемо впевнено говорити про те, що судовий розсуд у процесі здійснення правосуддя є невід'ємним елементом відповідних процесуальних повноважень суду. Інакше бути не може, бо поза межами судових повноважень дискреція втрачає бодай мінімальний юридичний сенс чи якусь логіку застосування. Адже реалізація можливостей правового статусу органу влади або зловживання ними фізично може відбутися лише під час здійснення своїх повноважень стосовно виконання владно-розпорядчих чи інших адміністративних функцій. По-іншому таке порушення відбутися не може: поза межами своєї компетенції діяння взагалі не вважається вчиненою владним органом як таким, втрачається властивість державно-правового акту як публічно значимого явища. Тобто здійснити розсуд, не маючи на те повноважень, суд не вправі. Отже, обраний судом варіант поведінки має бути порівняно з іншими законними альтернативами найбільш оптимальним, тобто доцільним і справедливим, який відповідає вимогам дотримання норм права, враховує конкретні фактичні

дані та обставин справи та спрямований на досягнення відповідної легітимної цілі.

З урахування зазначеної концепції варто вказати, що вибір суду, здійснений ним стосовно обрання найбільш прийнятної з альтернативних опцій поведінки, обов'язково має бути обґрунтований та вмотивований. Обґрунтованість акта полягає в тому, що висновки, яких дійшов правозастосовний орган, мають базуватися на встановлених фактах, а мотивованість – це наявність у самому документі посилання на обставини, встановлені на підставі цих фактів, та їхню оцінку, на тлумачення застосованої правової норми при кваліфікації правовідношення. Інакше кажучи, правозастосовний акт є обґрунтованим, коли його висновки ґрунтуються на об'єктивній реальності, встановленій під час вивчення конкретних обставин справи, а мотивованість акта виявляється в юридичній аргументації, переконливості, що досягнуто шляхом викладення фактичних і правових підстав прийнятого рішення. З урахуванням наявного у справі фактичного матеріалу та, адаптуючи чинні правові акти до окремої спірної ситуації, судовий орган, реалізуючи дискрецію, мусить вибирати той варіант, що найбільш дієво та ефективно задовольняє правозастосовну мету – встановлення об'єктивної істини у справі. Саме це гарантує правозастосовному вердикту законність.

У доктрині питанням вивчення повноважень правозастосовних органів, які в теорії права отримали назву дискреційних, присвячені праці таких вчених, як А. Барак, М. І. Козюбра, Ю. В. Грачова, А. С. Макаренко, М. К. Закурін, О. В. Капліна, М. Коваль, А. Т. Бонер, М. А. Погорецький, М. Б. Рісний, О. І. Рарог, О. С. Лагода, Т. С. Мартянова, О. І. Сеньків, І. А. Тітко та інші. У цих працях проведені дослідження правозастосовного розсуду та пов'язаних із ним проблем його класифікації, визначення меж застосування, форм вияву, вплив об'єктивних та суб'єктивних факторів, що визначають ефективність принципів справедливого судівництва, яких необхідно дотримуватися тощо. Але правовий аналіз далекі не може вважатися вичерпаним. Це, насамперед, посвідчується численними прикладами суб'єктивізму та низьким рівнем фахової підготовки суддів національної системи при реалізації дискреції під час оцінки правомірності владного втручання у конвенційні права і свободи громадян. На серйозні недоліки в коментованій царині неодноразово вказував і Європейський суд із прав людини. Тож, детальне дослідження доктринальних та практичних підходів (передусім ЄСПЛ) щодо належного здійснення судового розсуду та адаптація отриманих результатів до української системи судівництва є метою цієї роботи.

Правозастосовний процес є особливим різновидом юридичного процесу, під яким прийнято розуміти систему логічно взаємопов'язаних дій і операцій, в якій виражається державна діяльність із видання правових актів, здійснення юридично значущих вчинків. Юридичний процес персоніфікує організаційну сторону правозастосування, його елементи і основні стадії здійснення реалізації правових норм [4, с. 29]. Науковці, що досліджували проблематику судового розсуду, наголошували, що вказаний інструментарій є невід'ємним та об'єктивно необхідним елементом повноважень суду, який належним чином має використовуватися при оцінці обставин справи та застосуванні відповідного нормативного припису. Це значною мірою зумовлено фізичною неспроможністю законодавства врегулювати усі можливі фактично ситуації шляхом універсалізації

правових приписів. Зокрема, Є. В. Васюковський вказував, що, незважаючи на всі зусилля, найдетальніше дотримання всіх правил тлумачення, суд не в змозі визначити з повною достовірністю норму, яка необхідна йому для побудови силогізму. Тоді, коли не можна звернутися за вказівкою і роз'ясненням до законодавця, відкривається великий простір для судового розсуду [5, с. 222].

За загальним уявленням, дискреція надає її носію свободу вибору, що дає йому змогу вільно, без попереднього дозволу чи додаткової вказівки закону діяти на свій розсуд. Отже, судовий розсуд зазвичай тлумачиться як право суду на здійснення такого вибору. З цією позицією не можна повністю погодитися, до неї варто зробити окремі застереження. Маємо зазначити, що юридична сутність судової дискреції не лише визначається як право, а одночасно становить і обов'язок правозастосовного органу. Розсуд суду має бути спрямований на вибір закону та ефективну реалізацію припису диспозиції відповідної правової норми, яка підлягає застосуванню. Але такий розсуд не може бути безмежним. Кожен з альтернативних варіантів дій, які правозастосовний орган вправі обирати, має бути регламентований чи дозволений відповідною вказівкою правової норми. Такий висновок витікає з припису ч. 2 ст. 19 Конституції України, за яким органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України.

Межі судового розсуду – це встановлений у законному порядку в нормативних правових актах та інших формах права вид правових обмежень, що встановлює рамки, в яких суд має можливість вольового вибору для оптимального вирішення юридичного питання [6, с. 52]. Це означає, що альтернативні варіанти рішень, які може обирати суд у сфері реалізації своїх дискреційних повноважень, мають бути юридично допустимими, тобто відповідати вимогам закону. Тож, заслуговує на увагу таке визначення суддівського розсуду, яке подається у науковій літературі: дискреція – це розумова діяльність щодо вибору вирішення правозастосовного завдання в умовах проблемності нормативно-правового акта, а також обрання серед формально рівнозаконних варіантів вирішення питання в ситуації невизначеності права і/або факту [7, с. 14].

Дійсно, застосування дискреції необхідне у процесі розгляду справ різної галузевої належності. Скажімо, у кримінальному судочинстві слідчий, дізнавач, прокурор та інші учасники процесу можуть застосовувати свої державно-владні повноваження виключно до учасників процесу і виключно тією мірою, яку дозволяє статус учасника провадження. Разом із тим дотримання меж своїх повноважень шляхом здійснення розсуду активно проявляється на етапі оцінки питання про прийняття чи відхилення судом матеріалів, які подаються тією чи іншою стороною, а також зняття питань, що задаються стороною (в тому числі – при перехресному допиті). На стадії фактичної оцінки обставин справи судовий орган шляхом застосування дискреції визначає, чи мають місце певні суспільні відносини і яка їхня юридична значимість, чи належать вони до середовища правової регламентації, чи перебувають вони в сфері підвідомчості правозастосовного органу. Також вчиняються інші дії, спрямовані на формування фактичних даних, на підставі яких з'ясовуються обставини справи: формується коло суб'єктів спірних відносин, відбуваються збір, аналіз, закріплення і перевірка ма-

теріалів, що стосуються цієї справи. Процесуальне завершення оформлення результатів судового розсуду відбувається шляхом його відображення в резолютивному акті як результат розумового процесу з оцінки зібраних юридичних фактів (доказів) у справі. І це є виявленням суддівської дискреції назовні.

Такі процесуальні можливості стосовно підтримки та проведеної тієї чи іншої позиції під час доведення можуть потягти зловживання своїм розсудом шляхом недопущення певного фактичного матеріалу для його використання в процесі з мотивів невідносності чи неприйнятності, які значною мірою мають суб'єктивні критерії оцінювання. Безспірним є той факт, що соціальні засади та правове обґрунтування необхідності дискреції криються в неоднозначному та не завжди визначеному характері охоронюваних законом загальних цінностей суспільства. Ці цінності, безумовно, знайшли своє відображення у загальних нормах права і у такий спосіб набули правового статусу. Але закон не може закріпити всі аспекти процесуального порядку в діях правозастосовного органу у процесі вирішення конкретного спору. Тож, складність закріплення цінності в межах конкретної норми і призводить до дискреції. Так, відомо, що чинне процесуальне законодавство потерпає від неконкретності та неорганізованості правил, що сприяють встановленню обставин справи, змагальності, визначеності належності фактичного матеріалу. Та, з іншого боку, часто буває просто неможливо, а іноді і недоцільно встановлювати досить жорсткі та універсальні правила поведінки суду в таких випадках, бо це призвело би до втрати особливостей правового регулювання конкретних специфічних випадків. Європейський суд із прав людини з цього приводу зазначив: «Закон, який надає право на власний розсуд, має вказувати на рамки цього розсуду. Проте Суд визнає неможливість досягнення абсолютної впевненості у формуванні законів і ризику того, що пошук визначеності може спричинити зайву жорсткість. Навряд чи можна було б сформулювати закон, який би охоплював кожен можливість. З огляду на ці міркування, Суд наголошує, що багато законів неминуче сформульовані в термінах, які у більшій чи меншій ступені, розпливчасті і чия інтерпретація і застосування є питаннями практики» [8, п. 88]. Отже, за вказаних обставин, аби розсуд був справедливим та ефективним, суд мусить під час його здійснення керуватися чинниками вищого порядку, як-от світові засади верховенства права, юридичної визначеності, справедливості, та дотримуватися мети захисту прав і свобод особи.

Зокрема, принцип верховенства права окреслює межі для реалізації суддівського розсуду. Призначення таких меж полягає у тому, що вони виступають легальними рамками, які визначають можливу поведінку суб'єкта правовідносин. Зрештою вони виконують важливу роль з обмеження невиправданої свободи особи, орієнтації суб'єктів права на соціально-корисну поведінку [9, с. 126]. Таким чином, орган влади або посадова особа, приймаючи рішення на власний розсуд, зважає, насамперед, на загальні вказівки закону і мети, яку законодавець переслідує. Ці вимоги проектується на конкретні обставини справи. При цьому суб'єкти правозастосування керуються загальними принципами права, законами суспільного розвитку. Рівний за ступенем вплив здійснюють економічні закони, норми моралі і моральності, а також наявний у суб'єкта розсуду власний досвід [10, с. 35–36]. Але головним фактором, який визначає вибір суду серед кількох дозволених при реалізації

належного йому розсуду, є доцільність та відповідність його фактичним обставинам справи.

У науковій літературі досить значна увага приділяється питанням регламентації дискреційних повноважень органів та посадових осіб владних інституцій. Вказується, що ліквідувати небезпеку суб'єктивізму і сваволі можна лише введенням дискреції суду до рамок певних правових обмежень. У цьому контексті традиційним є переконання про необхідність застосування заходів нормативного та оперативного характеру щодо обмеження розсуду там, де він занадто широкий [11, с. 48–49]. При цьому показово, що провідні науковці, які досліджують цю проблематику, не вбачають істотної різниці між термінами «межі судової дискреції» та «обмеження судової дискреції» і використовують їх виключно як слова-синоніми [12, с. 27].

У вітчизняній науці висловлена думка, що обмеження суддівської дискреції можуть бути двох видів: процесуальні та органічні. Процесуальні обмеження гарантують справедливість під час здійснення судової дискреції у процесі (суддя має рівно ставитися до сторін, своє рішення приймати на підставі фактів та доказів, представлених до суду, власне рішення він має обґрунтовувати та вмотивовувати, суддя має бути незалежним та безстороннім, не мати особистої зацікавленості у результатах розгляду справи та бути неупередженим тощо). Органічні обмеження означатимуть, що здійснення дискреції має бути раціональним, послідовним та узгодженим, суддя також має діяти розумно, беручи до уваги ті обмеження, що накладаються правовою системою [13, с. 262]. Отже, наявність меж здійснення судового розсуду далєбі не варто кваліфікувати як обмеження прав суду. У такий спосіб реалізуються основні принципи справедливого судочинства у вигляді неупередженості суду, змагальності сторін, процесуальної рівності суб'єктів у системі здійснення правосуддя.

Питання суддівської дискреції охоплюють не лише проблематику вибору між кількома діями чи рішеннями, кожне із них формально відповідає закону, але й стосуються також дуже актуальної проблематики вибору правозастосовним органом між законним і незаконним рішенням. На жаль, у вітчизняному судівництві часто спостерігаються випадки, коли суди приймають процесуальне рішення, якого вони не вправі були виносити. До прикладу, у справі № 553/3161/16-ц Апеляційний суд Полтавської області зняв із розгляду апеляційну скаргу позивача з огляду на взаємовиключність мотивів судового рішення місцевого суду спрямував справу до суду першої інстанції для повторного визначення його шляхом прийняття додаткового рішення. У такий спосіб апеляційний суд припустився відразу двох грубих порушень українського процесуального закону: він, по-перше, вчинив дії, які не мав права вчиняти, а, по-друге, спонукав місцевий суд до вчинення дій, які той також не має права вчиняти. За чинним на той час процесуальним законом ст. 307 ЦПКУ встановлювала виключний перелік повноважень апеляційного суду. За наслідками розгляду апеляційної скарги на рішення суду першої інстанції апеляційний суд має право: 1) постановити ухвалу про відхилення апеляційної скарги і залишення рішення без змін; 2) скасувати рішення суду першої інстанції і ухвалити нове рішення по суті позовних вимог; 3) змінити рішення; 4) постановити ухвалу про скасування рішення суду першої інстанції і закриття провадження у справі або залишення заяви без розгляду. Отже, апеляційний суд має переглянути рішення по суті і за результатами перегляду

прийняти відповідне рішення. У разі незгоди з аргументацією місцевого суду, в тому числі і стосовно мотивів прийняття рішення, він вправі змінити його.

Неважко помітити, що таких повноважень стосовно направлення рішення до місцевого суду для повторного його розгляду апеляційному суду законом не надано. Будучи апеляційною інстанцією, цей суд має переглядати справу за правилами її розгляду у суді першої інстанції і наділений повноваженнями інакше оцінювати обставини, якими обґрунтовувалися вимоги і заперечення, та докази, якими вони підтверджуються. Між тим, суд першої інстанції вдруге розглянув спір у справі № 553/3161/16-ц, рішення за яким не набрало законної сили, і прийняв нове рішення (додаткове рішення), яке відрізняється від першого рішення місцевого суду у цій справі від 13 жовтня 2016 р. лише одним словом. Внаслідок прийняття додаткового рішення відбулася зміна резолютивної частини судового рішення того самого місцевого суду. Така дія місцевого суду напругу суперечить вимозі п. 20 Постанови Пленуму Верховного Суду України «Про судові рішення у цивільній справі» № 14 від 18 грудня 2009 р., яка не дає змогу змінювати суть основного рішення додатковим рішенням [14].

Попри подальші оскарження до судів вищих інстанцій, рішення суду було залишене без змін. Мотивовано це було тим, що суди скористалися правом на дискрецію. І хоча дискрецією тут насправді не пахне (бо вибір між варіантами діяння звівся до вибору між законною та незаконною поведінкою на користь останньої), все ж національні суди вищого рівня скористалися національним правилом, згідно з яким правильне по суті судові рішення не може бути скасоване внаслідок процесуальних порушень суду. Отже, в Україні відсутні належні правові засоби захисту у разі грубого зловживання правозастосовним органом правом на розсуд.

Зовсім інший підхід до цього питання спостерігається у діяльності Європейського суду з прав людини. Тлумачачи положення п. 1 ст. 6 Конвенції, який у відповідній частині передбачає таке: «Кожен має право на справедливий і публічний розгляд його справи <...> незалежним і безстороннім судом, встановленим законом», ЄСПЛ у справі «Верітас проти України» [15, п. 27] зазначив, що, «перевищивши свої повноваження, які були чітко викладені у кодексі, суд не може вважатися «судом, встановленим законом» у значенні п. 1 ст. 6 Конвенції. Таке ж порушення було зафіксоване Судом у справі «Сокуренько та Стригун проти України» [16, п. 26]. За обставинами справи було встановлено, що згідно зі ст. 111-18 Господарського процесуального кодексу Верховний Суд України, скасувавши постанову Вищого господарського суду, міг або повернути справу на новий розгляд до нижчого суду, або ж припинити провадження у справі. Натомість він залишив у силі постанову Апеляційного суду, і такі дії не були передбачені Господарським процесуальним кодексом. Суд також зазначає, що не було жодної правової норми, яка б надавала повноваження Верховному Суду ухвалювати такого роду рішення.

Висновки. Дослідивши значення дискреційних повноважень суду задля реалізації мети справедливого судочинства, можемо дійти певних висновків. Розвиток правової держави має бути надійно забезпечений механізмом здійснення справедливого судочинства, який у всіх своїх проявах має бути передбачуваним, стабільним та очікуваним. Заради цього мають ефективно діяти правила, що детермінують порядок застосування суддів-

ської дискреції. Дотримання вказаних вимог є запобіжником, який дасть змогу гарантувати громадянам впевненість у реальності захисту їхніх прав у судовому порядку на національному рівні. Нині в нашому судівництві маємо численні приклади суб'єктивізму та некомпетентності, які приховуються за фасадом широкого судового розсуду. Крім того, вітчизняні суди часто взагалі обирають, вважаючи це елементом власної дискреції, незаконні методи здійснення правосуддя. Але чи може бути законним по суті рішення, якщо процесуально суд вчинив недозволені законом дії, наприклад, не прийняв своєчасно надані сторонами докази, не забезпечив змагальність та рівноправність сторін? Питання, звісно, риторичне. Та, як впливає з української правозастосовної традиції, це дуже вірогідно. Принаймні, наше законодавство не містить щодо таких порушень жодних каральних наслідків. Водночас ЄСПЛ дотримується іншої концепції. І такий розвиток подій не сприяє підвищенню авторитету національного судівництва. Визначеність у застосуванні судами норм права у межах можливого розсуду є ознакою присутності принципу верховенства права в їхній діяльності. Попри те, що конкретні обставини у справі та регулятивний механізм правової норми можуть тлумачитись по-різному, на пріоритетному місці завжди мають перебувати права і свободи людини.

Література:

1. Старик А. М. Дискреційна влада в сучасному світі. *Часопис Київського університету права*. 2010. № 2. С. 108–113.
2. Ткач Г. Поняття владного повноваження. *Вісник Львівського університету. Серія юридична*. 2009. Вип. 49. С. 101–105.
3. Рісний М. Б. Правозастосувальний розсуд (загальнотеоретичні аспекти): дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 Львів, 2006. 189 с.
4. Волпенко Н. Н. Реализация права : учебное пособие. Волгоград, ВолГУ, 2001. 48 с.
5. Васьковский Е. В. Судейское усмотрение при толковании законов. *Право*. 1901. № 50. С. 215–225.
6. Ермакова К. П. Правовые пределы судебного усмотрения. *Журнал российской права*. 2010. № 8. С. 50–58.
7. Никонов М. А. Судейское усмотрение: уголовно-процессуальные аспекты : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Москва, 2014. 32 с.
8. Рішення ЄСПЛ від 25 березня 1983 р. у справі «Сільвер та інші проти Сполученого Королівства» (Silver and Others v. the United Kingdom), заяви № 5947/72, 6205/73, 7052/75, 7061/75, 7107/75, 7113/75, 7136/75. URL: http://www.hrcr.org/safrica/privacy/silver_uk.html.
9. Резанов С. А. Міжнародний досвід оптимізації використання дискреційних повноважень як один з аспектів реалізації національної стратегії розвитку. *Міжнародне право розвитку: сучасні тенденції і перспективи* : матеріали міжнарод. науч.-практ. конф. Одеса, 2015. С. 126–129.
10. Боннер А. Т. Применение закона и судебное усмотрение. *Советское государство и право*. 1979. № 6. С. 34–42.
11. Студеникина М. С. Содержание и границы усмотрения в деятельности государственных органов и должностных лиц, осуществляющих правоприменение в сфере управления. *Правоприменение в советском государстве*. Москва, 1985. С. 39–51.
12. Барак А. Судейское усмотрение / Пер. с англ.; науч. ред. В. А. Кикоть, Б. А. Страшун; Вступ. Статья М. В. Баглая. Москва : Норма, 1999. 364 с.
13. Шевчук С. В. Судова правотворчість: світовий досвід і перспективи в Україні. Київ : Реферат, 2007. 640 с.
14. Справа № 553/3161/16-ц. Архів Ленінського районного суду м. Полтави за 2016 рік.

15. Рішення ЄСПЛ від 13 листопада 2008 року у справі «Верітас проти України», заява № 39157/02. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_418.
16. Рішення ЄСПЛ від 20 липня 2006 року у справі «Сокуренько та Стригун проти України», заява № 29458/04 та N 29465/04. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_115.

Гуйван П. Д. Отноительно границ осуществления дискреции при правоприменении

Аннотация. Работа посвящена исследованию проблематики действенности и эффективности судебного усмотрения в правоприменительной деятельности. Определены критерии и основные факторы детерминации в данной сфере. Установлена необходимость выработки единообразных подходов при судебной оценке пропорциональности властного вмешательства в права граждан. Проанализирован европейский правоприменительный опыт правового регулирования. Предоставлены конкрет-

ные рекомендации по применению данных подходов в национальном судопроизводстве.

Ключевые слова: судебное усмотрение, дискреция, легитимность решения суда.

Guivan P. Regarding the limits of implementation of discretion in law enforcement

Summary. The work is devoted to the study of the issues of efficiency and effectiveness of judicial discretion in law enforcement activities. The criteria and the main factors of determination in this sphere are determined. The necessity of developing uniform approaches in the judicial estimation of the proportionality of power interference in the rights of citizens is established. The European law enforcement experience of legal regulation is analyzed. Specific recommendations for the application of these approaches in national legal proceedings are provided.

Key words: judicial discretion, discretion, legitimacy of court decision.